

αἰτίαν ἀγαθοῦ δύναμιν καὶ ἀρχὴν ὥς βλάπτουσαν ὑφορῶνται δεδιάσι.

97. Ὡς φαρχάκου πρὸς ἕν ἀρμόσαντος νόσημα τὴν δύναμιν κατακαθόντες οἱ ἱατροὶ μετῄχουσι καὶ χρῶνται πρὸς ἅπαν τὸ περὶ πλῆσιν, οὕτω καὶ λόγον κοινοῦν καὶ δημοσιεύειν τὴν χρεῖαν δυνάμενον οὐ χρηπεριόρῃ ἐνὶ πράγματι συντηρημένον ἀλλὰ κινεῖν ἐπὶ πάντα τὰ ὅμοια, καὶ τοὺς νέους ἐθίζειν τὴν κοινότητα συνορᾶν καὶ μεταφέρειν ὁξέως τὸ οἰκείον, ἐν πολλοῖς παραδείγμασι ποιουμένους μελέτην καὶ ἄσκησιν ὁζυηκοίας.

98. Μικχάριος ὅστις οὐσίαν καὶ νοῦν ἔχει* (δόξαν καὶ νοῦν ἔχει, λόγου δύναμιν καὶ νοῦν ἔχει κτλ.).

99. Πόνεις, (κυβεύεις, ὀρτυγοκοπεῖς, καπηλεύεις, τοκογλυφεῖς) ἀρίστου πατρὸς Ἑλλήνων γεγώς;

100. Μὴ πλοῦτον εἴπῃς. Οὐχὶ θαυμάζω θεόν, ὃν ἥχω κἀκίστος ρηδίως ἐκτίησατο.

101. Τῆς δειλίας αἰσχρὰ γίγνεται τέκνα* (ἀκολασίας, δεισιδαιμονίας, φθόγου κτλ.).

102. Διδάσκειν τοὺς νέους ὄνειδος ἡγεῖσθαι καὶ λοιδορίαν τό: «*χρήμασιν ἄριστε, »* καὶ «*δειπνοῖς ἄριστε »* κτλ.).

103. Δεῖ ἐκ τῶν καλῶν διώκειν τὴν ὑπεροχὴν καὶ περὶ τὰ πρῶτα πρῶτον εἶναι καὶ μέγαν ἐν τοῖς μεγίστοις.

104. Ἡ ἀπὸ μικρῶν δόξα καὶ φαύλων ἄδοξός ἐστι καὶ ἀφιλότιμος.

105. Ἐμφρασις (ἐν τοῖς Ὀμήρου ποιήμασι) γίγνεται μεγάλη τοῦ τὰ σωματικά καὶ τυχερά μὴ μεγάλης ἄξια σπουδῆς νομίζειν.

106. Μηδενὶ τύχην ἐπαχθῶς καὶ ἀνοήτως ὀνειδίζειν.

107. Αὐτοὺς χρησαμένους τύχῃς μὴ ταπεινοῦσθαι μηδὲ ταχέστεσθαι, φέρειν δὲ πρῶτος καὶ σκώματα καὶ λοιδορίας καὶ γέλωτας.

108. Ἦδιον οὐδὲν οὐδὲ μουσικώτερον ἔστ' ἢ δύνασθαι λοιδοροῦμενον φέρειν.

107. Καθ' ἅπερ οἱ τὰ ἱμάτια μαστιγοῦντες οὐχ ἄπτονται τοῦ σώματος, οὕτως οἱ δυστυχίας τινὰς ἢ δυσγενείας ὀνειδίζοντες εἰς τὰ ἐκτὸς ἐντείνονται κενῶς καὶ ἀνοήτως, τῆς ψυχῆς δ' οὐ θιγγάνουσιν οὐδὲ τῶν ἀληθῶς ἐπαυρόθσεως δεομένων καὶ δόξας.

108. Ὡς περ... πρὸς τὰ φαῦλα καὶ βλαβερά ποιήματα λόγους καὶ γνώμας ἀντιτάσσοντες ἐνδόξων καὶ πολιτικῶν ἀνδρῶν, δοκοῦμεν ἀφιστάναι καὶ ἀνακρούειν τὴν πίστιν· οὕτως ὅ,τι ἂν ἀστεῖον εὐρωμεν παρ' αὐτοῖς καὶ χρηστόν, ἐκτρέφειν χρὴ καὶ αὐξεῖν ἀποδείξει καὶ μαρτυρίαις φιλοσόφοις.

109. Ἡ κακὴ βουλὴ τῷ βουλευσαντι κακίστη.

110. Τὸ ἀδικεῖν κἀκίον τοῦ ἀδικεῖσθαι, καὶ τοῦ κακῶς πάσχειν τὸ κακῶς ποιεῖν βλαβερώτερον.

111. Οἱ μεγάλοι πόνοι συντόμως ἐξάγονται, οἱ δὲ χρόνιοι μέγιστος οὐκ ἔχουσιν! (Εἰ γὰρ ὁ μέγας καὶ σύντομος οὐ παραμένει πόνος, οὐκ ἔστι μέγας ὁ παραμικρὸς οὐδὲ δυσκατάρτητος).

112. Πόρρω ἡδονῆς καὶ ἁβπῆς ἴδονται τὸ θεῖον, ἔλεγε Πλάτων.

113. Φάσωμεν πιστὸν κύδος ἔχειν ἀρετάν· πλοῦτος δὲ καὶ δειλοῖσιν ἀνθρώπων ὁμιλεῖ, ἔλεγε Βακχολίδης.

114. Οὐδὲν πρεσβύτερον σωφροσύνας ἐπεὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἀεὶ ζύνεστι.

115. Πλοῦτος καὶ τὰ ἐκτὸς ἀγαθὰ, χωρὶς ἀρετῆς ἀνωφελὴ καὶ ἀνόνητα τοῖς ἔχουσιν.

116. Ὁ θάνατος οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς.

117. Τὸ εὐδαιμον καὶ μακχάριον οὐ χρημάτων πλήθος οὐδὲ πραγμάτων ὕψος, οὐδ' ἀρχαί τινες ἔχουσιν οὐδὲ δυνάμεις, ἀλλ' ἀλυπία καὶ πραότης παθῶν καὶ διέσεις ψυχῆς τὸ κατὰ φύσιν ὀρίζουσα.

118. Ἀγαθῆς δεῖ τῷ νέῳ κυβερνήσεως περὶ τὴν ἀνέγνωσιν, ἵνα μὴ προδιὰβληθῇς ἀλλὰ μάλλον προπαιδευθῇς εὐμενῆς καὶ φίλος καὶ οἰκείος ὑπὸ ποιητικῆς ἐπὶ φιλοσοφίαν προπέμπηται.

ΧΡΙΣΤ. ΣΑΜΑΡΤΣΙΑΝΣ.

ΜΙΑ ΚΕΡΑΣΟΥΣ*,

καὶ αὕτη ἡ 129 χιλιόμετρα δυτικώτερον τῆς

Τραπεζοῦντος κειμένη ἐστὶν ἡ ὑπὸ τοῦ

Ξενοφῶντος μνημονευομένη.

Ἡ πρόθεσις δὲ: πρὸς ὅς, περὶ τῆς συντάξεως καὶ σημασίας τῆς ὁποίας μνείαν ποιεῖται ὁ κ. Μυστακίδης, συντασσομένη δοτικῇ σημαίνει οὐ μόνον τὸ: πλ η σ ί ο ν, ἀλλὰ καὶ τὸ «ἐν τισιν, ὡς: πρὸς μέση Τραχινίων ἀγορᾷ (Σοφ. Τραχ. 371): ὅθεν ὡς ἡ: "Ἐν τίθεται εἰς περιστάσεις ἐνίοτε καθ' ἃς τίθεται συννηθέστερον ἡ: Πρὸς, οὕτω καὶ ἡ: Πρὸς τίθεται εἰς τόπον ἐνίοτε τῆς: "Ἐν».

V Ἡ νῦν Κερασοῦς μόνη ν' ἀποδείξῃ ὅτι αὕτη κτισθεῖσα ἐν τοῖς Μηδικοῖς χρόνοις βραδύτερον ἐφελόξενσε καὶ τὸν Ξενοφῶντα καὶ τοὺς περὶ αὐτόν. Τὰ μᾶλλον δὲ σπουδαιότερα μαρτύρια ἅπερ παρούσιν εἰσὶν: α'. τὰ τεῖχη ἐπὶ τῶν ὁποίων νῦν εἰσὶν ὁικοδομημένοι ἢ περικαλλεστάτη οἰκία τῶν κκ. Ἀδελφῶν Κ. Κωνσταντινιδῶν, τοῦ κ. Ἰωάννου Χ. Μεταξοπούλου, τοῦ Ἀπτοῦλάχ βέη Τιζταρζαδὲ ἐμφαίνουσι δὲ ἐποχὴν προγενεστέραν τοῦ Ξενοφῶντος. Ἐν τοῖς τεύχεσι τούτοις ἐνοῦται τὸ ὁγκώδες καὶ στερεὸν τῶν κυκλωπεῶν ἔργων τῇ τελείᾳ κανονικότητι τῆς κατασκευῆς. Οἱ λίθοι αὐτῶν οἱ ὄντες τόσον μεγάλοι, ὥστε ἓνα μόνον ἡδύναντο δι' ἀμάξης νὰ μετακομίσωσι πρὸς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ νεομύτου ἐν τῇ συνοικίᾳ Κοῦμ-γυαλοῦ ὁθωμανικοῦ τεμένους (ἀμαξιαῖοι) εἰσὶ προσήρμοσμένοι πρὸς ἀλλήλους ἀκριδῶς οὐχὶ διὰ πηλοῦ τιτάνου μεμιγμένου ἁμμοῦ καὶ ἡφαιστειωδῶν γαιῶν, ὡς ἐμφαίνουσι τὰ τεῖχη τοῦ μέσου αἰῶνος καὶ τῶν Γενουηνιδῶν, ἀλλὰ διὰ γόμ-

* Ἴδε ἀριθμ. 19, σελ. 366—368.
1) Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν ἑλλην. σύνταξιν Κ. Ἀσωπίου σ. 720.

φων (τουρκ. κεν έτ) μεταλλίνων (ιδίως σιδηρών) καὶ μολύβδου ἐν τόρμοις λελαξευμένοις ἐν αὐτοῖς. Πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι τὰ τεῖχη ταῦτά εἰσι μεταγενέστερα, ὡς εἵπομεν, καὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ἐπισυνάπτω ἐνταῦθα τὸ τοῦ Θουκυδίδου χωρίον τὸ περιγράφον τὰ παρεμφερῆ καὶ ὅμοια τοῖς τεῖχεσι Κερασσοῦντος μακρὰ τεῖχη τῶν Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς «καὶ ὠκοδομήσαν τῇ ἐκείνου (Θεμιστοκλέους) γνώμῃ τὸ πάχος τοῦ τεῖχους ὅπερ νῦν ἐστὶ δὴλόν ἐστι περὶ τὸν Πειραιᾶ· δύο γὰρ ἄμαξι ἐναντία ἀλλήλαις τοὺς λίθους ἐπῆγον. Ἐντὸς δὲ οὔτε χάλις οὔτε πηλὸς ἦν, ἀλλὰ ξυνοικοδομημένοι μετὰ γάλοι λίθοι καὶ ἐν τομῇ ἐγγώνιοι, σιδηρῶ πρὸς ἀλλήλους τὰ ἐξωθεν μολύβδῳ δεδεμένοι· τὸ δὲ ὕψος ἡμῖσι μάλιστα ἐτελέσθη οὐ διανοεῖτο».¹ Τὰ τεῖχη ταῦτα ὠνόμασεν Ἀνδρέας ὁ Λιβαδηνὸς «ἐκ χαλκῶν τευχῶν ὀχυρώματα».² Δ'. Τὸ τῆς ἰδίας τῶν τευχῶν ἐποχῆς καὶ ἐξ ὁμοίων λίθων ἀμαξιαίων ἐνούντων καὶ τούτων τὸ ὀγκῶδες καὶ στερεὸν ἐπὶ τῶν δυτικῶν κλιτύων τοῦ λόφου τῆς Ἀκροπόλεως πεντεκαίδεκα μέτρων βάθους φέρεται καλούμενον νῦν «Θέαμα», οὗτινος τὰ νάματα τῶν ἡδῶν καὶ ψυκτικῶν ὑδάτων κατὰ τὸ θέρος τοὺς πλείστους κατοίκους δροσίζουσι· γ'. τὸ στερεῶς ὠκοδομημένον ὑπὸ τὴν γῆν ὑδραγωγεῖον (Aquaeductus) τὸ ἔχον μῆκος ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν μέτρα, καὶ μετὰ κανονικῆς πρὸς τὰ κάτω κλίσεως. Τοιαῦτα ὑδραγωγεῖα εἰ καὶ, κατὰ τὸν Στράβωνα, οἱ Ἕλληνες δὲν εἶχον, οἱ Ῥωμαῖοι ὅμως, πλὴν τῶν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ αὐτῶν μεγαλοπρεπῶν ὑδραγωγείων, ἔκτισαν τοιαῦτα καὶ ἐν χώραις μακρὰν τῆς Ῥώμης κειμέναις, ὡς ἐν Ἐφέσῳ, Ἀλεξανδρείᾳ καὶ Ἀθήναις, κτιθέντα ὑπὸ τοῦ Ἀδριανοῦ καὶ τοῦ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, ὡς καὶ ἐν Κορίνθῳ καὶ Νικομηδείᾳ. Ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων λοιπὸν ὁ ἀριθμὸς τοιοῦτων ὑδραγωγείων βαθυνδὸν νῦξινδεν· ἡ πρώτη δὲ κατασκευὴ ἀνάγεται εἰς τὸ ἔτος 441 ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης ἢ 313 π. Χρ. κεῖται δὲ τὸ ὑδραγωγεῖον τοῦτο ἐν τῇ συνοικίᾳ Λιμένης, οὗ τὸ στόμιον παραπλεύρως τῆς οἰκίας τοῦ κ. Γρ. Πολυχρονιάδου· δ'. Αἱ ἀνὰ τὰς κλιτύας τοῦ λόφου τῆς ἀκροπόλεως τῆδε κακεῖσαι ἀνωροφυγμέναι Κατακόμβαι. Εἰσὶ δὲ ἢ ἐν φυσικοῖς σπηλαιῶσι κείμενα ἢ ἐν τῷ βράχῳ ἀνωροφυγμένα. Αἱ εἰσοδοὶ αὐτῶν εἰσι τόσων στεναί, ὥστε ἐν ἢ τὸ πολὺ δύο πρόσωπα δύνανται ὁμοῦ νὰ βαδίζουσιν. Οὐδεὶς δύναται ἀνευ δάδων ἢ ψώτων νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτάς, ἐξαιρουμένων τῶν μερῶν ἐκείνων, εἰς ἃ εἰσπέμπεται ἀμυδρὸν φῶς ἐξ ὀπῶν. Ἐν τοῖς τοίχοις αὐτῶν παρατηροῦνται σωματοθῆκαι ἐν αἷς σώματα μαρτύρων ἰσως καὶ ἄλλων νεκρῶν ἐτίθεντο. Βραδύτερον αἱ Κατακόμβαι αὗται ἐχρησίσμευσαν ἰσως εἰς τοὺς πρώτους Χριστιανούς τῆς Κερασσοῦντος ὡς εὐκτήριοι οἶκοι, ἐν οἷς συνερχόμενοι ἐτέλουν κρυφίως τὴν λατρείαν αὐτῶν καὶ ἀπέφευγον τοὺς διωγμούς. Τοιαῦτα νῦν εἰσὶν ἢ Εὐαγγελίστρια, ὑπὲρ τὴν συνοικίαν τοῦ Ὑψηλοῦ, ἢ Ὑπαπαντὴ ἐν τῇ αὐτῇ συνοικίᾳ, ὁ Προφήτης Ἡλίας ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως, καὶ ἡ εἰς τοὺς Ἀρμενίους ἀνῆκουσα νῦν Θεοτόκος τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου (Χι-

λάρμενα Παναγία) εἰς τὴν συνοικίαν Ρόδου ἢ Θυάλην (Θυέλλας). Τοιαῦτα Κατακόμβαι μεγάλης διαστάσεως ὑπάρχει καὶ ἐν Βουλαντζάκῃ ἡμίσειαν ὥραν δυσμῶθεν αὐτῆς· ε'. Ὁ ἐν τῇ ἀγορᾷ Ἑλληνικὸς Βωμὸς ὁ μετατραπείς ἐπὶ τῶν Χριστιανῶν εἰς ἐκκλησίαν, ὅστις ἐπὶ λίθων ἀμαξιαίων ἐγνήγεται.

VI Ὁ κ. Μυστακίδης παρατηρεῖ ὅτι ἐποινδόμεθα χρῆσιν τῆς φράσεως: «ὥπως μετὰ πλείστων πηγῶν ἐπιχειρήσῃ τὴν σύνταξιν τῶν ιστορικῶν αὐτῶν πονημάτων οἱ ἀναδιφῶντες τὴν πάτριον ἡμῶν ἱστορίαν». Θέλει ἀξιώσει ἡμᾶς συγγνώμης καὶ θέλει ἐπιτρέψῃ ἡμῖν τὴν φράσιν ταύτην, ὅταν μᾶλλον ὅτι τὴν συμβουλίην ταύτην ἐποινδόμεθα οὐχὶ πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ πρὸς τινὰς γεωγράφους ἐπίζηλον ἐν τῇ γεωγραφικῇ κύκλῳ κατέχοντας θέσιν, οἵτινες ἀδανείστως ἀντιγράφοντες ὁ εἰς τὸν ἕτερον εἶπε καὶ ἀλλογενεῖς τῆς Ἑσπερίας Εὐρώπης τιθεῖσι τὴν Κερασσοῦντα ἡμῶν ἐπὶ τοῦ Ἰριδος (Γεσίλ Ἰρμακ) ποταμοῦ. Πρὸς ἀπόδειξιν ἐπισυνάπτωμεν ἐνταῦθα τρία σχετικὰ χωρία τῶν Γεωγραφῶν αὐτῶν.

1. «Ἡ Κερασσοῦς (Καρασσὺν [γρ. Κιρεσσὺν] τουρκ.) ἐπὶ τοῦ Ἰριδος ποταμοῦ κειμένη, εἶναι ἀποικία τῆς Σινώπης καὶ ἐπίσημος· διότι ὁ Ῥωμαῖος Λούκουλλος ἐντεῦθεν μετέφερεν εἰς τὴν Ῥώμην τὸ κάλλιστον εἶδος τῶν κερασιῶν»². — 2. «Κερασσοῦς ἐπὶ τοῦ Ἰριδος, ἀρχαία πόλις, ἐξ ἧς μετεψυτεύθησαν αἱ κερασσοὶ εἰς τὴν Εὐρώπην»³. — 3. «Κερασσοῦς πρὸς Β. ἐπὶ τοῦ Ἰριδος, πατρίς τῶν κερασιῶν»⁴.

VII Ἐν τῇ Θ' καὶ Γ' ἀρθρῷ αὐτοῦ ὁ φίλος κ. Μυστακίδης, ἐπιδοκιμάζων ἡμᾶς διορθόνοντας τὴν γνώμην τοῦ δευτηρίου διδασκάλου Π. Τριανταφυλλίδου καθ' ἣν ἡ Φαρνακεία ἀνέλαβε τὸ ὄνομα Κερασσοῦς περὶ τὰ τέλη τῆς 7ης μ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, σημειοῖ ὅτι ἀμαρτάνομεν ἐν τισὶ τοῦ ἐπισυνημμένου τῶν περὶ Κερασσοῦντος εἰρημνῶν ἡμῶν καταλόγου τῶν ἀρχιερέων Κερασσοῦντος, ἀφίσταται δὲ τὴν συμπλήρωσιν ἢ τὴν διόρθωσιν τοῦ μέρους τοῦτου εἰς ἄλλους. Ἀναφέρων δὲ καὶ τὸν Διόδωρον τὸν Σικελιώτην μνημονεύοντα τῆς Κερασσοῦντος ἑᾶ κατὰ μέρος τοὺς βυζαντινοὺς συγγραφεῖς. Θέλομεν γνωρίσει αὐτῷ χάριν ἰσοδίου καὶ θερμὴν εἰς εὐαρεστίῃ νὰ γνωρίσῃ ἡμῖν καὶ τὴν συμπλήρωσιν ἢ καὶ τὴν διόρθωσιν τοῦ ἀρχιερατικοῦ τῆς Κερασσοῦντος καταλόγου καὶ τοὺς μνημονεύοντας τῆς Κερασσοῦντος βυζαντινοὺς συγγραφεῖς ὡς στερουμένους ἐνταῦθα βιβλιοθηκῶν, ὡς καὶ αὐτὸς οὗτος ἐν Καισαρείᾳ.

Ταῦτα εἰς ἀπάντησιν, φίλε κύριε Β. Α. Μυστακίδι, δὲν προτιθέμεθα δὲ νὰ ἐπαγγελώμεθα νέα πράγματα, ὡς λέγετε, οὐδὲ τὸ δημόσιον νὰ διδάξωμεν, ἀλλὰ προτιθέμεθα νὰ καταστήσωμεν μᾶλλον προσεκτικούς τοὺς περιγράφοντας τόπους ἢ μέρη, ἅπερ ἐπὶ τόπου καὶ ἐξ ἰδίας ὄψεως δὲν ἠρεύνουσιν. Δὲν

1) Ἡ πιθανωτέρα ἐτυμολογία τῆς λέξεως Κατακόμβη ἐστὶν ἡ ἐξ ἧς: κατὰ καὶ κόμβος καὶ κομβίον = κόλπος, λακκος, βαθύτης καὶ συγγενὲς ἴσως τῇ παρ' Ἑσπερίῳ λέξει: γόπη = κύλωμα γῆς. (ἴδε Χριστιανικὴς ἀρχαιολογία Γεωργ. Ι. Δέρρον).

2) Πολιτικὴ Γεωγρ. Μαργ. Δ'μίτσα μέρ. Β', σελ. 307.

3) Γεωγρ. Πολιτ. καὶ Φυσ. καὶ Μαθημ. Α. Α. Σακελλαρίου σελ. 94.

4) Γεωγρ. φυσ. καὶ πολιτ. Α. Ι. Ἀντωνιάδου μέρ. Γ'

1) Θουκυδ. Α. 73.

2) Ἀνδρ. Λιβαδηνὸς περιήγησις σελ. 36.

ἀμφιδάλλω δὲ ὅτι καὶ οἱ φίλοι ἀναγνώσται οἱ εὐαρε-
στηθέντες νὰ παρακολουθήσωσι τὴν συζήτησιν ταύ-
την θέλουσιν ἐν ἀμεροληψίᾳ δικαίως εἰς ἡμᾶς.

Ἐν Κερασοῦντι, 14/26 φεβρουαρίου 1893.

ΚΥΡΙΑΛΟΣ ΗΛ. ΠΑΓΑΙΔΗΣ,
Οἰκονόμος.

HIPPOLYTE TAINÉ.

Ὡς περὶ ὁ ἀριστοτέχνης ἐκεῖνος Renan μικρὸν πρὸ
τοῦ θανάτου αὐτοῦ συνεστῶν Ἑλλήσι τε καὶ φιλέλ-
λησι τὸ πανυπερόλαμπρον κλέος ἐξήγειρε τοῦ ἱεροῦ
λόφου, ἐφ' οὗ τὸ χρυσοελοφάντινον τῆς σοφίας Ἀθηνᾶς
ὁμοίωμα, ἀπειθύνων γλυκύτατον καὶ πλήρη ἐμπνεύ-
σεως ἀσπασμόν, οὕτω καὶ ἡ καλὴ κάγαθὴ ψυχὴ τοῦ
περικλεοῦς Taine ἀψιπταμένη πρὸς τὸ θεῖον, οἶονεῖ
μεθ' ἁρμονίας, συνοδὸν ἐξελέξατο τὰς λέξεις ἐκεῖνας
δι' ὧν ἐφιλοτεχνήθησαν τὰ ἀριστουργήματα τῶν τοῦς
θεοῦς κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοιωσὶν αὐτῶν πλασάντων.
Ὁ συγγραφεὺς τοῦ Περι ἰδανικοῦ ἐν τῇ τέ-
χνῃ (De l'idéal dans l'art), τοῦ Περι τῆς φιλο-
σοφίας τῆς τέχνης (Philosophie de l'art), ὁ
καλλιτέχνης Taine τῆς φιλοσοφίας τῆς τέχνης ἐν
Ἑλλάδι (Philosophie de l'art en Grèce) οὐκ ἦν
δυνατὸν εἰς τὸν οὐρανὸν ἀπερχόμενος τὴν τῶν Ὀ-
λυμπίων νὰ λησμονήσῃ φωνήν, ἐφ' ᾗ καὶ κατὰ τὰς
τελευταίας αὐτοῦ στιγμὰς ἑλληνικὰς προῦφερε λέ-
ξεις. «Προχθὲς (20/4 μαρτίου), λέγει ὁ E. M. Vo-
güé, ἠκούσθην νὰ προφέρῃ λέξεις τινὰς ἑλληνιστί,
ἀναμφιδόλως σκέψιν τοῦ Μάρκου-Αἰρηλίου, τὸ βι-
βλίον δὲ περὶ ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον αὐτοῦ εἶχεν. Ἀ-
μέσως δὲ ἐκλείσθησαν οἱ ὧραι οὗτοι δῆθαλμοι,
πλήρεις ἐσωτερικῆς ὑπανγίας, οἱ δῆθαλμοι οὗτοι, ἐν
οἷς οὐδέποτε διεκρίναμεν λάμψιν εἰρωνείας, κακίας,
ἐπιθυμίας ἀλλοτριῶν». Οὐκ ἦν δυνατόν ὁ θαυμα-
στὴς τοῦ καλοῦ νὰ μὴ ἀναμνησθῇ τῶν ὧραιων στρο-
φῶν ἃς περὶ Ἑλλάδος καὶ Ἑλλήνων ἔγραψεν. Ἰδοὺ
αὐταὶ ἐπὶ λέξει, αἵ περ δὲν ἀφίστανται τῶν καὶ ὑπὸ
Renan ἠθελῶν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος:

«En Grèce, il s'est subordonné ses institutions au
lieu de se subordonner à elles. Il a fait d'elles un
moyen et non un but. Il s'en est servi pour se déve-
lopper harmonieusement, tout entier; il a pu être
à la fois poète, philosophe, critique, magistrat,
pontife, juge, citoyen, athlète, exercer ses mem-
bres, son esprit et son goût, réunir en lui-même
vingt sortes de talents sans qu'aucun d'eux fit tort
à l'autre, être soldat sans être automate, danseur et
chanteur sans devenir figurant de théâtre, penseur
et lettré sans se trouver homme de bibliothèque et
de cabinet, décider des affaires publiques sans re-
mettre son autorité à des représentants, fêter ses
dieux sans s'enfermer dans les formules d'un dogme,
sans se courber sous la tyrannie d'une toute-puis-
sance surhumaine, sans s'absorber dans la contem-
plation d'un être vague et universel. Il semble
qu'ayant arrêté le contour perceptible et précis de
l'homme et de la vie, ils aient omis le reste et se
soient dit: «Voici l'homme réel, un corps actif et
visible avec une pensée et une volonté, et voici la

vie réelle soixante ou soixante-dix années, entre les
vagissements de l'enfance et le silence du tombeau.
Songeons à rendre ce corps le plus alerte, le plus
fort, le plus sain, le plus beau qu'il se pourra, à
déployer cette pensée et cette volonté dans tout le
cercle des actions viriles, à orner cette vie de toutes
les beautés que des sens délicats, un esprit prompt,
une âme vive et fière peuvent créer et goûter». Ταῦτα ἔγραψε καὶ ταῦτα ἐφρόνει ὁ καλλιτέχνης ἀνὴρ
εἰσδύων εἰς τὸ πνεῦμα τῶν μεγάλων ἀριστοτεχνῶν,
ὥς περ ὁ συνάδελφος καὶ συμπατριώτης αὐτοῦ, ὃν
ἐθρηνησαμεν οὐ πρὸ πολλοῦ. Τοῦτου δ' ἕνεκα καὶ ὁ
Starfer ἐν τῷ σοφῷ αὐτοῦ συγγράμματι Ὁ Σαίξπηρ
καὶ οἱ ἑλλήνες τραγικοί, περὶ τοῦ ἰδανικοῦ
τῶν Ἑλλήνων ὁμιλῶν καὶ λέγων ὅτι «τὸ ἰδανικόν
τῶν Ἑλλήνων ἐν πᾶσιν ἐστὶ τὸ μέτρον», τῷ Taine
καὶ τῷ Renan παραχωρεῖ τὸν λόγον. Τὰ περὶ τέχνης
ἐν γένει ἔργα τοῦ Taine ἀνωμολογήθησαν ὑπὸ πάν-
των ὡς ἀριστα. Ἀλλ' ἵνα περὶ καλοῦ κρίνῃ, ἵνα
γράψῃ τὰς φιλοσοφικὰς ἐκεῖνος μελέτας αὐτοῦ ἐπὶ
τοῦ δαιμονίου τῆς Ἀγγλίας τραγικοῦ Σαίξπηρ
διήλθε διὰ τῆς πύλης τῶν ἑλλήνων ποιητῶν κα-
πεχογράφου, διότι οὗτοι εἰδὼν ἀληθῶς τὸ μέτρον, δι-
οὺ μετρεῖται τὸ καλόν.

Ἀλλ' αἱ λέξεις, ἃς ἀνωτέρω ἠραιοῦσαμεν ἐν οἷς
περὶ Ἑλλήνων εἶπεν καὶ ἅπερ γαλλιστὶ παρεθέ-
μεθα μὴ θέλοντες νὰ μειώσωμεν τὴν ὠραιότη-
τα τοῦ ὕψους διὰ μεταφράσεως, σὺχὶ οἶονεῖ προση-
τεία περὶ αὐτοῦ καὶ εἰκὼν τοῦ βίου αὐτοῦ ἐστίν;
«Ἰδοὺ ὁ πραγματικὸς ἀνθρώπος, δῶμα δραστήριον
καὶ αἰσθητικὸν μετὰ νοήσεως καὶ θελήσεως· ἰδοὺ
δὲ ὁ πραγματικὸς βίος, ἐξήκοντα ἢ ἑβδομηκοντα ἔτη,
μεταξὺ τῶν βεβηκῶν κλαυθυρισμῶν καὶ τῆς σιγῆς
τοῦ τάφου». Ταῦτα ἀληθῶς χαρακτηρίζουσι τὸν
βίον τοῦ μεταξὺ τοῦ ἐξηκοστοῦ καὶ ἑβδομηκοστοῦ
ἔτους, ἀκριβῶς ἐν ἡλικίᾳ πέντε καὶ ἐξήκοντα ἐτῶν,
(ἐγεννήθη τῷ 1828) θανόντος ἐπιφανοῦς συγγρα-
φέως. Ἡ κρίσις ἀνδρῶν, οἷος ἐγένετο ὁ Taine, βοᾷ
ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ Jules Simon ἀπὸ τῶν σπηλῶν
τοῦ Temps, δὲν γράφεται τὴν ἐπιούσαν τοῦ θανάτου
αὐτῶν. «Οἱ μεγάλοι ἄνδρες, λέγει, εἰσὶν ὡς τὰ ὑψη-
λὰ ὄρη, ὧν ἀπὸ τινος ἀποστάσεως λαμβάνει τις
ιδέα. Οὗτος, ἄλλως τε, ἔγραψε περὶ παντοειδῶν
θεμάτων καὶ ἐπὶ παντοειδῶν ἐπιστῶν ἐσκέφατο: περὶ
τῆς φύσεως, περὶ τῆς τέχνης, περὶ τῆς τέχνης τῆς
νοήσεως, περὶ τῆς μεταφυσικῆς, περὶ τῆς πολιτικῆς,
περὶ τῆς ἱστορίας. Τὰ συγγράμματα αὐτοῦ εἰσι το-
σοῦτον πολυάριθμα καὶ τοσοῦτον σημαντικὰ, ὥστε
θα ἐπῆρκουν νὰ δοξάσωσι πολλοὺς συγγραφεῖς δια-
φόρου εἶδους». Ὅταν δὲ ἀνὴρ τῆς περιωπῆς τοῦ
Jules Simon ταῦτα ἀποφαίνονται, τί λείπεται ἡμῖν
εἰπεῖν ἐκ τοῦ παραχρῆμα χαράσσουσι τὰς σημειώσεις
ταύτας; Ὁ βίος τοῦ Taine κεῖται παρὰδειγμα ἀν-
δρός ἐκπροσωπήσαντος τὴν Ἑργασίαν καὶ τὴν Ἀ-
λήθειαν, ἐπιστεφόμενος διὰ τῆς Ἀγαθότητος. Ἡ δὲ
ἐργασία αὐτοῦ ἡ ἀκαταπόντος παρήγαγε δοξαῖα
προϊόντα ἐξ ὧν διακρίνονται μάλιστα αἱ Origines
de la France contemporaine, τὸ κράτιστον τῶν ἔργων
αὐτοῦ, ἡ πεντάτομος Histoire de la littérature Anglaise,
ou Nouveaux Essais de critique et d'histoire, τὸ De l'in-
telligence, ὅπερ τῶν ἀξιοσημειώτων αὐτοῦ ἔργων τυγ-
χάνει καὶ τὰ ἐν τῇ ἀρχῇ τῶν σημειώσεων τούτων ἀνα-